

El teatre de Baltasar Porcel

Si exceptuem algunes temptatives disperses i els primers passos periodístics, la carrera literària de Baltasar Porcel (Andratx, 1937), autor de formació autodidacta, va néixer la tardor de 1958 amb l'escriptura d'*Els condemnats*, tragèdia —més aviat drama— que reflecteix nítidament i cruament l'odi entre els membres d'una família contrabandista, amb la qual guanyà el premi Ciutat de Palma d'aquell any. Amb ressonàncies existencialistes i moments de bellesa expressionista, aquesta obra, publicada el 1959 amb un pròleg de Llorenç Vilallonga, trenca amb la comèdia costumista predominant en el teatre mallorquí. Estrenada primerament a València el març de 1960, l'estrena a Barcelona el febrer de 1961 va suposar un revulsiu per a l'adotzenat teatre català. En els anys següents, fins a 1966, Porcel estrenarà cinc obres més. El desembre de 1960, residint ja a Barcelona, on consolida

la seva fama de dramaturg innovador, escriu *La simbomba fosca*, tragicomèdia en la línia del teatre de l'absurd, amb la qual obté un premi extraordinari Joan Santamaria, l'any 1961, i que exposa la pèrdua del sentit de la realitat de la gent per culpa de l'hàbit. Es tracta d'un intent de subversió estètica, semblant al d'altres autors catalans de la mateixa època, com Manuel de Pedrolo i Joan Brossa, que abandonarà tot seguit per a reprendre uns plantejaments més compromesos políticament. Es va estrenar l'abril de 1962 a Barcelona, any en què també es publicà. La peça *Èxode*, escrita l'estiu de 1960 i reelaborada la tardor de 1962, va ser pionera en la introducció del teatre èpic a Catalunya i Espanya (el mateix Brecht no serà estrenat a Catalunya fins el 1963). Versa sobre l'oposició entre els ideals revolucionaris i l'instint de conservació. Sens dubte és l'obra de Porcel més fidel al teatre brechtian. Es va estrenar el novembre de 1962 a Mataró. Experimentant contínuament, fins al punt que hi va haver qui l'acusà de papallonejar, escriu el 1963 *El general*, la seva primera farsa, una comèdia paròdica en un acte que es va

estrenar a Terrassa el febrer de 1965, juntament amb *Romanç de cec*. A aquesta obra, n'hi va seguir una altra, una farsa, escrita també el 1963, *L'inspector*, versió lliure de l'obra homònima de Nicolai V. Gògol, que no s'estrenà fins el juny de 1968, a Palma, quan el director Antoni Mus la incorporà al repertori de la popular companyia mallorquina Artis en un intent frustrat de renovació. *Romanç de cec* i *Història d'una guerra* —reelaboració i ampliació del *Romanç de cec*— suposen un nou i definitiu intent de teatre èpic, potser més ambiciós que no pas encertat. Cap de les peces èpiques de Porcel no es va estrenar a Mallorca en aquell temps. El 1965 es va publicar el conjunt de la seva obra estrenada, juntament amb *L'inspector* i *Història d'una guerra*, amb el títol *Teatre*, que incloïa un pròleg elogiós de Joaquim Molas. La producció teatral de Baltasar Porcel s'interromp l'octubre de 1966 coincidint amb l'estrena a Barcelona d'*Història d'una guerra*, la qual cosa suscita la qüestió de

fins a quin punt la polèmica representació d'aquesta peça (el mateix dia de l'estrena la premsa va anunciar que l'obra es representaria en contra de la voluntat de l'autor) pogué incitar Porcel, que semblava predestinat a servir de pont generacional, a abandonar el teatre durant anys. És probable que l'estrena actués com l'última gota que fa vessar el vas, però les explicacions del mateix Porcel donen a entendre que va plegar per raons estructurals i, per tant, comunes als autors catalans independents. Així, en una entrevista publicada el 1976 l'autor atribueix la seva sortida del teatre a tres grans raons: 1) No hi veia sortides; 2) S'obria camí en el camp de la narrativa i del periodisme; 3) Els participants de la representació teatral vivien en un clima de conflicte constant que li exigia un esforç excessiu i li'n restringia l'autonomia. Així mateix, insinua que potser ja no tenia més coses a dir en

teatre. Porcel duia anys sense estrenar quan el 1979 va rebre l'encàrrec d'escriure un guió de televisió que després portà als escenaris com a drama naturalista, *Els dolços murmuris del mar*, publicat el 1981. En aquesta ocasió, Porcel recrea el descarnat retrobament d'un novel·lista consagrat amb el seu poble al cap de vint anys. L'obra, més pròxima a la seva obra narrativa que qualsevol altra obra teatral seva, sembla enllaçar per l'estructura i ambientació amb el món que recrea en *Els condemnats*, encara que quan es va estrenar a Palma el 1988 no atragué l'interès del públic ni de la crítica, a la qual cosa contribuï sens dubte una escenificació deficient, quelcom tanmateix habitual en les representacions de Porcel, en general circumscrites al teatre de cambra més modest. L'obra dramàtica de Porcel es completa amb tres obres que van romandre inèdites fins a 1997, quan es van publicar en el volum 7 de les seves *Obres Completes*, amb un gran pròleg de Rodolf Sirera i una detallada nota final de Rosa Cabrer, i resten sense estrenar.

Antoni Nadal